

Vanparnični postupak

Anđelija Tasić

- Koja se prava štite u vanparničnom postupku?
- (1) Ovim zakonom određuju se pravila po kojima sudovi postupaju i odlučuju o ličnim, porodičnim, imovinskim i drugim pravnim stvarima koje se po ovome ili drugom zakonu rešavaju u vanparničnom postupku.
- (2) Odredbe ovog zakona primenjuju se i u drugim pravnim stvarima iz nadležnosti sudova za koje zakonom nije izričito određeno da se rešavaju u vanparničnom postupku, ako se ne odnose na zaštitu povređenog ili ugroženog prava niti se zbog učesnika u postupku mogu primeniti odredbe Zakona o parničnom postupku (čl. 1. ZVP)

Izvori VP

- Zakon o vanparničnom postupku
- + shodna primena Zakona o parničnom postupku
(U vanparničnom postupku shodno se primenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno (čl. 30. st. 2. ZVP).
- Zakon o javnom beležništvu (Sud može javnom beležniku poveriti sprovođenje postupka za koji je po zakonu nadležan ili preduzimanje pojedinih vanparničnih radnji pod uslovima koji su predviđeni ovim zakonom (čl. 30a. st. 1. ZVP)

- Vanparnični postupak – heterogen postupak
- Ne postoji opšti vanparnični postupak, već samo opšta pravila vanparničnog postupka!
- Negativna definicija – onaj postupak koji nije parnični.
- Legalni kriterijum +
 - 1) nije u pitanju građanskopravni spor
 - 2) ne postoje stranke sa suprotnim interesima

Vrste vanparničnih postupaka

Parnični
postupak

- Tužilac
- Tuženi

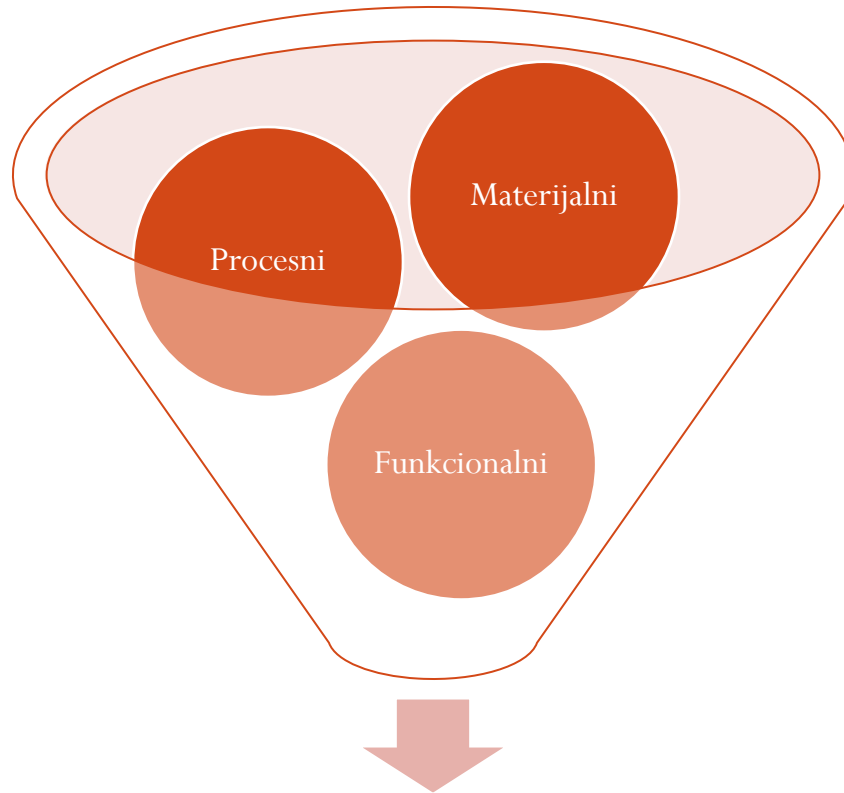
Vanparnični
postupak

- Predlagač
- Protivnik predlagača

Izvršni
postupak

- Izvršni poverilac
- Izvršni dužnik

postupku Umešači?

Mešovit pojam stranke

Vanparnična sposobnost

Parnična
sposobnost

Zakon

Neograničena

Neophodna
poslovna
sposobnost

Vanparnična
sposobnost

Može i odluka
suda

Može i
ograničena

Nije uvek
neophodna
poslovna
sposobnost

Nadležnost

- Mesna nadležnost:
- Statusne stvari
- Nepokretnosti
- Ostali vanparnični postupci
- Svaki stvarno nadležan sud
- Perpetuatio fori?

- Kako će sud postupiti ukoliko se u vanparničnoj stvari pokrene parnični postupak?
- Kako će sud postupiti ukoliko se u parničnoj stvari pokrene vanparnični postupak?

- (1) Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će posebnom odlukom obustaviti vanparnični postupak, ako utvrdi da bi postupak trebalo sprovesti po pravilima parničnog postupka. Postupak će se po pravnosnažnosti te odluke sprovesti po pravilima parničnog postupka pred nadležnim sudom.
- (2) Radnje koje je sproveo vanparnični sud (uviđaj, veštačenje, saslušanje svedoka i dr.) ponovo će se izvesti, ako je pri njihovom ranijem izvođenju učinjena neka od bitnih povreda odredaba parničnog postupka (čl. 16. ZVP)
- Koji institut procesnog prava prepoznajete u ovom primeru?

- Da li vanparnični sud može da reši prethodno pitanje?
- (1) Kad odluka suda zavisi od prethodnog rešenja pitanja da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije doneo odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam rešiti to pitanje, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u vanparničnom postupku u kome je to pitanje rešeno.
- A kada ne može?
- (1) Ako su među učesnicima sporne činjenice važne za rešenje prethodnog pitanja, sud će ih uputiti da u određenom roku pokrenu parnicu ili postupak pred upravnim organom radi rešenja spornog prava, odnosno pravnog odnosa.
- (2) Sud će uputiti na parnicu, odnosno na postupak pred upravnim organom onog učesnika čije pravo smatra manje verovatnim, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno.

Pravni lekovi

- Žalba
- Neblagovremena žalba – remonstrativno-devolutivni pravni lek!
- Prvostepeni sud može, sam, novim rešenjem preinačiti ili ukinuti svoje ranije rešenje, ako se time ne vređaju prava drugih učesnika koja se zasnivaju na tom rešenju.
- Revizija
- Predlog za ponavljanje postupka
- Vanredna pravna sredstva sui generis

Uređenje ličnih stanja

Lišenje poslovne sposobnosti

Vraćanje poslovne sposobnosti

Sticanje poslovne sposobnosti

Prinudna hospitalizacija

Proglašenje nestalog lica za umrlo

Dokazivanje smrti

Utvrđivanje vremena i mesta rođenja

Uređenje porodičnog odnosa

Produženje
roditeljskog prava

Davanje dozvole za
stupanje u brak

Postupci za uređenje imovinskih odnosa

Raspravljajanje zaostavštine

Određivanje naknade za ekspropriisanu nepokretnost

Uređenje upravljanja i korišćenja zajedničke stvari

Deoba zajedničkih stvari ili imovine

Uređenje međa

Postupci povodom isprava

Sastavljanje isprave

Sastavljanje sudskog testamenta

Potvrđivanje isprave

Čuvanje isprave

Poništavanje isprave

Sudski depozit

Lišenje poslovne sposobnosti

- Šta je poslovna sposobnost?
- Koji su uslovi za sticanje poslovne sposobnosti?
- Iz kojih razloga jedno lice može biti potpuno, a iz kojih delimično lišeno poslovne sposobnosti?
- Punoletno lice koje zbog bolesti ili smetnji u psiho-fizičkom razvoju nije sposobno za normalno rasuđivanje te zbog toga nije u stanju da se samo stara o sebi i o zaštiti svojih prava i interesa može biti potpuno lišeno poslovne sposobnosti (čl. 146. st. 1. PZ)
- Punoletno lice koje zbog bolesti ili smetnji u psiho-fizičkom razvoju svojim postupcima neposredno ugrožava sopstvena prava i interese ili prava i interese drugih lica može biti delimično lišeno poslovne sposobnosti (čl. 147. st. 1 PZ)
- Šta su to posebne poslovne sposobnosti?
- Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom

- Ko može da pokrene postupak za lišenje poslovne sposobnosti?
- Ex officio
- Predlogom – organ starateljstva, supružnik, vanbračni partner, dete ili roditelj
- Baba, deda, brat, sestra, unuci – ako sa licem žive u porodičnoj zajednici
- Lice koje se lišava poslovne sposobnosti
- Obavezno advokatsko zastupanje?

- Obavezno saslušanje lica koje se lišava poslovne sposobnosti.
- Ili ne?
- Sud može odustati od saslušanja lica prema kome se postupak vodi, samo ako bi to moglo da bude štetno po njegovo zdravlje ili ako saslušanje uopšte nije moguće s obzirom na duševno ili fizičko stanje tog lica.
- Istraživanje sprovedeno tokom 2011. god. na uzorku 889 predmeta lišenja poslovne sposobnosti pokazalo je da u 87% slučajeva sud nije saslušao osobu, a da u 84% slučajeva sudija nije čak ni video osobu koju lišava poslovne sposobnosti
- Veštačenje
- Prinudna hospitalizacija

- Novine:
- Mera zaštite – određuje se na maksimalno tri godine;
- Vreme proveravanja – preispitivanje odluke po službenoj dužnosti
- Kada će odrediti preispitavanje odluke za tri godine, a kada kraće?
- Nema pravila!
- Salontaji-Drobnjak protiv Srbije
- Obaveza dostavljanja odluke licu koje je lišeno poslovne sposobnosti

Postupak za prinudnu hospitalizaciju

- Zakon o zaštiti lica sa mentalnim smetnjama

+ Zakon o vanparničnom postupku

Kako to znamo?

- Postupak za zadržavanje u psihijatrijskoj ustanovi bez pristanka lica sa mentalnim smetnjama uređuje se ovim zakonom, a na pitanja postupka koja nisu posebno uređena ovim zakonom primenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje vanparnični postupak (čl. 27. ZZLMS)

+ Zakon o parničnom postupku

Kako to znamo?

Čl. 30. st. 2. ZVP

1) Dobrovoljni smeštaj

2) Zadržavanje bez pristanka i smeštaj bez pristanka lica sa mentalnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu

Prinudna hospitalizacija:

1) Skup radnji koje se preduzimaju u psihijatrijskoj ustanovi

2) Sudski postupak

- Šta je cilj postupka?
- Da se odluči o daljem zadržavanju lica u psihijatrijskoj ustanovi, o produžetku boravka i ranijem otpustu
- Iz kojih razloga se može pokrenuti ovaj postupak?
- Lice sa mentalnim smetnjama za koje doktor medicine ili psihijatar proceni da, usled mentalnih smetnji, ozbiljno i direktno ugrožava sopstveni život ili zdravlje ili bezbednost, odnosno život ili zdravlje ili bezbednost drugog lica, može se smestiti u psihijatrijsku ustanovu bez svog pristanka, samo ukoliko nisu na raspolaganju manje restriktivni načini za pružanje zdravstvene zaštite, po postupku za zadržavanje bez pristanka i smeštaj bez pristanka lica sa mentalnim smetnjama, u skladu sa ovim zakonom

- Ko pokreće postupak zadržavanja?
- Članovi uže porodice, organ starateljstva, poslodavac i zdravstveni radnici, obaveštavanjem ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove i hitne medicinske pomoći o ugrožavajućem ponašanju tog lica
- Ko pokreće sudski postupak o ostanku lica u ustanovi?
- Sud
- Ko pokreće sudski postupak za produženje prinudne hospitalizacije?
- Psihijatrijska ustanova
- Ko pokreće postupak za raniji otpust?
- Sud ili lice koje se nalazi u ustanovi, njegov zakonski zastupnik ili psihijatrijska ustanova

Nadležnost suda

- Mesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sedište psihijatrijske ustanove u kojoj je lice sa mentalnim smetanjama zadržano bez svog pristanka
- Postupak je hitan
- U postupku je isključena opšta javnost.
- Sud može da dopusti da ročištu prisustvuje, pored članova uže porodice lica sa mentalnim smetnjama, i lice u koje ono ima poverenja ako se ono ili njegov zakonski zastupnik tome ne protive.
- Ročištu može da prisustvuje i punomoćnik lica sa mentalnim smetnjama.

- Protiv rešenja o zadržavanju, odnosno smeštaju u psihijatrijsku ustanovu lica sa mentalnim smetnjama žalbu može izjaviti to lice i njegov zakonski zastupnik, u roku od tri dana od dana dostavljanja rešenja.
- Lice sa mentalnim smetnjama može izjaviti žalbu bez obzira na stanje svog mentalnog zdravlja.
- Žalba ne zadržava izvršenje rešenja ako sud iz opravdanih razloga drugačije ne odluči.
- Sud žalbu sa spisima bez odlaganja dostavlja drugostepenom sudu, koji o njoj odlučuje u roku od tri dana od dana njenog prijema.

Postupak za proglašenje nestalog lica za umrlo

- Koje lice se može oglasiti za umrlo?
- a) o čijem životu za poslednjih pet godina nije bilo nikakvih vesti, a od čijeg je rođenja proteklo sedamdeset godina;
- b) o čijem životu za poslednjih pet godina nije bilo nikakvih vesti, a okolnosti pod kojima je nestalo čine verovatnim da više nije u životu;
- v) koje je nestalo u brodolomu, saobraćajnoj nesreći, požaru, poplavi, zemljotresu ili u kakvoj drugoj neposrednoj smrtnoj opasnosti, a o čijem životu nije bilo nikakvih vesti za šest meseci od dana prestanka opasnosti;
- g) koje je nestalo u toku rata u vezi sa ratnim događajima, a o čijem životu nije bilo nikakvih vesti za godinu dana od dana prestanka neprijateljstva.

- Ko je legitimisan za pokretanje postupka?
- Svako ko ima neposredni pravni interes, kao i javni tužilac

Postupak

- (1) Ako sud oceni da su ispunjene osnovne pretpostavke za pokretanje postupka, izdaje oglas u kome će navesti bitne okolnosti slučaja, pozvati nestalo lice, kao i svakog drugog ko ma šta zna o njegovom životu da to bez odlaganja javi sudu, i ukazati da će sud po isteku tri meseca od objavljivanja oglasa u "Službenom glasniku Republike Srbije" odlučiti o predlogu.
- (2) Oglas se objavljuje u "Službenom glasniku Republike Srbije" i na oglasnoj tabli suda, a objaviće se na uobičajen način i u mestu u kome je nestalo lice imalo svoje poslednje prebivalište, odnosno boravište.

- Šta će se desiti ako predlagač ne predujmi troškove postupka?
- Šta će sud uraditi ako se pojavi nestalo lice?
- Koja je razlika između proglašenja nestalog lica za umrlo i dokazivanja smrti?

Davanje dozvole za stupanje u brak

- Koje smetnje za zaključenje braka su propisane Porodičnim zakonom?
- Koje smetnje su otklonjive?
- Sud može, iz opravdanih razloga, dozvoliti sklapanje braka.... (čl. 21. st. 2. i čl. 23. st. 2).

- Postupak se pokreće predlogom ili zajedničkim predlogom
- Sud ispituje: slobodnu volju i želju maloletnika i telesnu i duhovnu zrelost
- Sud će pribaviti mišljenje zdravstvene ustanove, organa starateljstva i zainteresovanih lica
- Sud ceni opravdanost predloga/razloga

- Sud je doneo rešenje kojim se dozvoljava sklapanje braka šesnaestogodišnje I.M. i Predraga Matića, njenog verenika. Ubrzo po donošenju rešenja, I.M. i Predrag su se rastali, a ona je, sa 17.5 godina, odlučila da se uda za Hranislava Jocića. Da li I.M. već ima dozvolu za stupanje u brak ili mora da vodi novi postupak?

Raspravljajanje zaostavštine

- Ko je nadležan za raspravljajanje zaostavštine?
- Sud
- Kome je, u praksi, povereno raspravljajanje zaostavštine?
- Javnim beležnicima
- Šta se utvrđuje u postupku?
- Ko su naslednici, šta čini zaostavštinu i koja prava pripadaju naslednicima, legatarima i drugima.

Prethodne radnje

Izvod iz matične knjige umrlih

Sastavljanje smrtovnice

Da li je obavezno sastavljanje smrtovnice i kad je očigledno da umrli nije ostavio zaostavštinu?

Popis i procena imovine umrlog

Postupak sa testamentom

Raspravljavanje zaostavštine

- Ročište
- Šta ako se ne zna da li umrli ima naslednike?
- Kada će se stranke uputiti na parnicu?
- (1) Sud će prekinuti raspravljavanje zaostavštine i uputiti stranke da pokrenu parnicu ili postupak pred organom uprave, ako su među strankama sporne činjenice od kojih zavisi neko njihovo pravo.
- (2) Ovako će sud postupiti ako su sporne činjenice od kojih zavisi pravo na nasleđe, a naročito punovažnost ili sadržina testamenta ili odnos naslednika i ostavioca na osnovu koga se po zakonu nasleđuje; činjenice od kojih zavisi osnovanost zahteva nadživelog supružnika i potomaka ostaviočevih koji su živeli sa ostaviocem u istom domaćinstvu da im se iz zaostavštine izdvoje predmeti domaćinstva, koji služe za zadovoljavanje svakodnevnih potreba; činjenice od kojih zavisi veličina naslednog dela, naročito uračunavanje u nasledni deo; činjenice od kojih zavisi osnovanost isključenja nužnih naslednika ili osnovanost razloga za nedostojnost; činjenica o tome da li se neko lice odreklo od nasleđa.
- (3) Ako u navedenim slučajevima ne postoji spor o činjenicama, već se stranke spore o primeni prava, ostavinski sud raspraviće pravna pitanja u postupku za raspravljavanje zaostavštine.

- Šta će sud uraditi ako postoji spor o legatu?
- Uputiće stranke na parnicu, ali neće prekidati raspravljanje zaostavštine!
- Ako se naslednici spore bilo o činjenicama bilo o primeni prava, sud će prekinuti raspravljanje zaostavštine i uputiti stranke da povedu parnicu ili postupak pred upravnim organom u ovim slučajevima: ako između naslednika postoji spor o tome da li neka imovina ulazi u zaostavštinu; ako između naslednika postoji spor povodom zahteva potomaka ostaviočevih koji su sa njim živeli u zajednici da im se iz zaostavštine izdvoji deo koji odgovara njihovom doprinosu u povećanju vrednosti ostaviočeve imovine.

- Rešenje o nasleđivanju
- Ako u postupku za raspravljanje zaostavštine svi naslednici sporazumno predlože deobu i način deobe, sud će ovaj sporazum uneti u rešenje o nasleđivanju.
- Šta ako:
 - se pojavi nova imovina koja čini zaostavštinu?
 - se pojavi testament?
 - se pojavi novi naslednik?

Deoba zajedničke stvari ili imovine

- Odlučuje se o deobi i načinu deobe zajedničke stvari ili imovine
- Ko je legitimisan?
- Svaki zajedničar
- Ko treba da bude obuhvaćen predlogom?
- Svi zajedničari

- Kada se zajedničari upućuju na parnicu?
- Ako sud, postupajući po predlogu, utvrdi da je među zajedničarima sporno pravo na stvari koje su predmet deobe ili pravo na imovinu, udeo u zajedničkim stvarima, odnosno imovini ili je sporno koje stvari, odnosno prava ulaze u zajedničku imovinu, prekinuće postupak i uputiti predlagača da u određenom roku pokrene parnicu.
- Šta će se dogoditi ukoliko predlagač ne pokrene postupak?

- Ako učesnici ne postignu sporazum o načinu deobe, sud će ih saslušati, izvešće potrebne dokaze, a kad je to nužno i veštačenje, pa će, na osnovu rezultata celokupnog postupka, u skladu sa odgovarajućim zakonskim propisima materijalnog prava doneti rešenje o deobi i načinu deobe zajedničke stvari ili imovine, nastojeći da zadovolji opravdane zahteve i interese zajedničara.
- Pri odlučivanju kome treba da pripadne određena stvar, sud će naročito imati u vidu posebne potrebe određenog učesnika zbog kojih ta stvar treba da pripadne upravo njemu.
- Rešenje o deobi sadrži: predmet, uslove i način deobe, podatke o fizičkim delovima stvari i pravima koji su pripali svakom od zajedničara, kao i njihova prava i obaveze utvrđene deobom.

Uređenje međa

- Sud utvrđuje granicu između susednih nepokretnosti kad su međni znaci uništeni, oštećeni ili pomereni, a susedi ne mogu sporazumno da utvrde granicu.
- Aktivna legitimacija – svaki sopstvenik/korisnik, ili državni organ
- I ročište – za sporazumno uređenja međa
- II ročište – veštačenje geometra

Šta će sud uraditi ukoliko predlagač ne dođe na ročište?

- Kako sud odlučuje?
- Ukoliko vrednost predmeta spora ne prelazi 800 000 dinara:
- Jače pravo
- Poslednji mirni posed
- Pravičnost

- Na ročištu za uređenje međa sud će na licu mesta utvrditi graničnu liniju između zemljišnih parcela učesnika i obeležiti je graničnim znacima.
- U rešenju o uređenju međe sud opisuje graničnu liniju između zemljišnih parcela učesnika, pozivajući se na skicu uspostavljenog stanja koja je sastavni deo rešenja.